

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Анотація. Авторами статті проаналізовано зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті. Окреслено знакові ініціативи в рамках міжнародної співпраці європейських країн, представлено досвід реалізації ІКТ-підтримки навчання дітей з особливими потребами в деяких зарубіжних країнах (Греції, Ірландії, Фінляндії, Швеції, Шотландії).

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інклюзивна освіта, діти з особливими потребами, ІКТ-підтримка.

Аннотация. Авторами статьи проанализирован зарубежный опыт использования информационно-коммуникационных технологий в инклюзивном дошкольном образовании. Определены знаковые инициативы в рамках международного сотрудничества европейских стран, представлен опыт реализации ИКТ-поддержки обучения детей с особыми потребностями в некоторых зарубежных странах (Греции, Ирландии, Финляндии, Швеции, Шотландии).

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, инклюзивное образование, дети с особыми потребностями, ИКТ-поддержка.

Summary. The authors analyze the international experience of the use of ICT in inclusive preschool education. The significant initiatives within international cooperation of European countries are outlined; the experience of the implementation

of ICT support for children with special needs in some foreign countries (Greece, Ireland, Finland, Sweden, Scotland) is represented.

Keywords: ICT, inclusive education, children with special needs, ICT support.

На сучасному етапі розвитку суспільства знаковим є інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в різні сфери діяльності. Використання нових технологій дозволяє створити умови для підвищення якості й доступності освіти, ефективної комунікації й співпраці, що відкриває широкі перспективи для навчання дітей з особливими потребами.

У межах європейського форуму «Освіта і підготовка 2020» (Education&Training 2020), спрямованого на обмін найкращими освітніми практиками й ідеями, визначено основні стратегічні цілі, які необхідно досягти європейським країнам до 2020 року: створення умов для навчання впродовж життя й навчальної мобільності; сприяння творчій та інноваційній діяльності, співпраці на всіх рівнях освіти; покращення якості й ефективності освіти і професійної підготовки; сприяння рівності й соціального виміру. Одним із головних критеріїв досягнення поставлених цілей, з-поміж іншого, є включення принаймні 95% дітей раннього віку в систему дошкільної освіти (early childhood education).

За даними Європейської комісії (European Commission, 1999), близько 10% населення європейських країн має різні види функціональних обмежень. З них 84 млн. – діти й підлітки, з яких 22%, або кожний п'ятий, має відхилення в розвитку й потребує спеціальної підтримки [9]. Серед розмаїття інклюзивних стратегій, ІКТ виявляються найбільш оптимальним інструментом, що сприяє індивідуалізації навчання шляхом надання дітям з особливими потребами доступу до дидактичних матеріалів у більш прийнятний спосіб, дозволяє комбінувати різні форми представлення інформації, розвивати цілісне бачення світу, реалізовувати індивідуальний потенціал підростаючого покоління [1].

Для сприяння особистісному розвитку кожної дитини, освітні ініціативи в рамках інклюзивного підходу з використанням ІКТ повинні бути спрямовані на

задоволення індивідуальних потреб, розкриття здібностей кожного вихованця, його повноцінне включення в освітнє й суспільне середовище.

Розвинені зарубіжні країни демонструють самобутній досвід упровадження ІКТ в освітню практику на всіх рівнях, у т.ч. в галузі інклюзивної дошкільної освіти. Хоча підходи до реалізації освіти дітей з особливими потребами в кожній країні мають специфічні особливості, усі вони розглядають ІКТ в якості основного інструменту реалізації інклюзивних стратегій.

Загальні проблеми інформатизації освіти відображено в дослідженнях вітчизняних науковців: В.Ю. Бикова, А.М. Гуржія, М.І. Жалдака, Л.А. Карташової, В.В. Лапінського, С.Г. Литвинової, О.І. Ляшенка, Н.В. Морзе, О.В. Овчарук, О.С. Рамського, О.М. Спіріна, М.П. Шишкіної та ін. Проблеми залучення дітей з особливими потребами в освітній процес, зокрема питання інклюзивної освіти, стали предметом досліджень таких вітчизняних учених, як В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, В. Ляшенко, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Щербина та ін. Однак, вивчення зарубіжного досвіду щодо використання ІКТ в інклюзивній дошкільній освіті не було достатнього відображено в роботах вітчизняних учених.

Мета статті – проаналізувати досвід зарубіжних країн в аспекті використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті.

Виклад результатів дослідження. Діти з особливими потребами стикаються з низкою проблем у навчанні, пов'язаними зі сприйняттям вербального й писемного мовлення, формулюванням і донесенням власних думок тощо. За результатами досліджень зарубіжних учених (Hammill D., Myers P., Stavrou L., Toki E.I., Zakoroulou V. та ін.), до основних особливостей, що можуть зумовити труднощі в навчанні цієї категорії дітей, відносять такі:

- невербальні навички (просторова орієнтація, слухова пам'ять, зорова пам'ять, графічно-моторна координація та ін.);
- вербальні навички (навчання читанню: декодування символів, послідовність символів, розуміння прочитаного; навчання письму: вираження думок через письмовий текст, правопис,

словниковий запас, розуміння сутності написаного, морфологія символів, слухове сприйняття та ін.); • фонологічна обізнаність (розпізнавання рими на слух, орієнтація букв, їх положення і порядок у словах, що впливає на зміст тексту), аналіз, синтез, запам'ятовування і сприйняття груп слів, та, врешті, опанування техніки читання й правопису; • усне мовлення (запам'ятовування окремих слів, сповільнена реакція, роз'яснення окремих понять мовою жестів, участь у дискусії та ін.); • математичні навички (розпізнавання фігур і моделей, запам'ятовування цифр і простих операцій, в т.ч. таблиці множення, розв'язання математичних прикладів та ін.); • поведінкові особливості (занижена самооцінка, інтроверсія, стійкість уваги, імпульсивність, залежність від дорослих чи опікунів, агресивна поведінка та ін.) [16].

Натомість, залучення дітей до якісного освітнього середовища з ранніх років, має позитивний вплив на їх подальше навчання й соціалізацію. Так, згідно з результатами дослідження Національного об'єднаного комітету з питань навчання дітей з особливими потребами США (National Joint Committee on Learning Disabilities), було встановлено, що діти з функціональними обмеженнями, які мали доступ до якісних освітніх послуг у ранньому віці, демонструють більш високі навчальні результати у початковій школі [11].

Процес урахування та задоволення різноманітних потреб усіх дітей шляхом розширення участі в навчанні, культурній та суспільній діяльності визначено ЮНЕСКО як «інклюзивна освіта». Інклюзивна освіта передбачає внесення корективів і змін у зміст, підходи, структуру й стратегії на основі єдиної концепції, що охоплює всіх без винятку дітей однієї вікової групи, та усвідомлення того, що навчання кожної дитини є обов'язковим елементом системи формальної освіти [2].

Уперше на міжнародному рівні питання інклюзивної освіти в сучасному розумінні було обговорене у 1994 р. під час Саламанкської конференції, головними принципами якої стали: ♦визнання права кожної дитини на освіту, створення умов для досягнення нею достатнього навчального рівня; ♦наявність у кожної дитини унікальних здібностей, нахилів і потреб; ♦необхідність

розробки навчальних програм, що враховували б особливості й потреби кожного вихованця; ♦ надання кожній людині доступу до освіти, з урахуванням індивідуальних особливостей; ♦ підвищення рівня кваліфікації педагогів для забезпечення якісної професійної діяльності згідно з принципами інклюзивної освіти [3]. Логічним умовиводом з цього є твердження, що кожна дитина має право на освіту без загрози її дискримінації на основі етнічної належності, релігії, статі, здібностей, розумових або фізичних вад.

Упродовж останніх років у міжнародному просторі реалізовано чимало проектів та ініціатив в контексті підвищення доступності освіти для дітей з особливими потребами. У 2000 р. за погодженням урядів 164 країн започатковано світовий рух «Освіта для всіх» (Education for All) [5], у межах якого планується спільними зусиллями держав-учасниць до 2015 р. досягти визначених ключових цілей, серед яких: 1) Розширення й вдосконалення комплексних заходів по догляду за дітьми раннього віку та їх освіти, особливо стосовно найменш захищених категорій дітей; 2) Забезпечення до 2015 доступу всіх без винятку дітей, незалежно від статі, соціального положення, інших особливостей, до повної, безплатної, обов'язкової і якісної початкової освіти; 3) Задоволення освітніх потреб усіх дітей шляхом забезпечення рівного доступу до навчальних програм належного рівня; 4) Поліпшення всіх аспектів якості освіти та забезпечення навчальної успішності, так щоби кожен мав можливість досягти визначених навчальних результатів, особливо в контексті ключових життєвих навичок, та ін. Головним координатором зазначеної ініціативи виступає ЮНЕСКО.

Знаковою подією стало відкриття в 1997 р. Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті (м. Москва). Основна мета діяльності цієї установи полягає в удосконаленні методології та поширенні досвіду використання ІКТ в освіті. Серед основних напрямів діяльності Інституту – просвітництво держав-учасників ЮНЕСКО щодо можливостей реалізації потенціалу ІКТ в освіті на основі апробованих методик, підвищення кваліфікації педагогів, підтримка рівного доступу до освіти для всіх груп

населення. Знаковими проектами Інституту в контексті нашого дослідження є такі: «Можливості інформаційних і комунікаційних технологій в дошкільній освіті» (Recognizing the potential of ICT in early childhood education), 2010 р.; «ІКТ у вихованні та освіті дітей дошкільного віку» (ICTs in Early Childhood Care and Education), 2012 р.

У результаті проведених досліджень, Інститутом ЮНЕСКО визначено наступні напрями підтримки освітнього процесу дітей з особливими потребами:

- виявлення попереднього рівня особистісного розвитку, досвіду, навичок та ін., тобто – «стартового рівня»;
- розширення доступу до інформаційних ресурсів;
- сприяння особистісному розвитку шляхом формування нових або вдосконалення існуючих умінь і навичок;
- адаптація завдань до індивідуальних навичок і здібностей дитини;
- надання вихованцям більшої автономії;
- виявлення прихованих можливостей у дітей з комунікативними розладами;
- підвищення мотивації дітей до навчання, комунікації і т.д. [13]

Хоча існують різноманітні шляхи та можливості застосування ІКТ, їх умовно можна поділити на три категорії, відповідно до цільового призначення: компенсаторного, комунікаційного, дидактичного.

Компенсаторне призначення зумовлює використання ІКТ у якості технічної підтримки різних видів діяльності шляхом компенсації певних особистісних обмежень (наприклад, засоби для посилення слуху, зору та ін.).

Комунікаційне призначення передбачає використання ІКТ у якості засобу підтримки альтернативних форм комунікації. При цьому допоміжні прилади і відповідне програмне забезпечення доцільно добирати відповідно до типу захворювання й індивідуальних особливостей дитини.

Можливість використання ІКТ у *дидактичних цілях* зумовила потребу перегляду традиційних підходів до навчання й викладання, започаткувавши нову віху в освітніх перетвореннях. Нові технології привнесли різноманіття педагогічних стратегій для навчання дітей з особливими потребами, ставши реальним інструментом упровадження інклюзивної освіти. [7].

Педагогічно виважене поєднання різних засобів, використання усього спектру і можливостей ІКТ дозволить дітям з особливими потребами повноцінно включитися в освітній процес, розвивати прийнятні для них індивідуальні ефективні освітні стратегії.

Як зазначено в одному з документів ЮНЕСКО [8], сучасний рівень розвитку ІКТ значно розширює можливості як для педагогів, так і для дітей, зокрема тих, хто має особливі потреби. Ці технології сприяють спрощенню доступу до освітньої та професійної інформації; покращенню функціональних можливостей та ефективності управління засобами навчання; інтеграції національних інформаційних освітніх систем у світову мережу; доступу до міжнародних інформаційних ресурсів в галузі освіти, науки і культури.

У контексті нашого дослідження, знаковою є діяльність *Європейської агенції з питань особливих потреб та інклюзивної освіти* (The European Agency for Special Needs and Inclusive Education)[14] – незалежної міжнародної організації, що забезпечує платформу для взаємодії між країнами-учасниками в галузі інклюзивної освіти й навчання осіб з особливими потребами. Наразі це єдина загальноєвропейська організація, що здійснює підтримку державних ініціатив, спрямованих на покращення якості й ефективності інклюзивних освітніх практик, створення рівних можливостей для навчання осіб з особливими потребами.

За участю Агенції було реалізовано проект «ІКТ для включення», або «ІКТ для інклюзії» (ICT for Inclusion), що тривав упродовж 2012-2013 рр. Мета проекту полягала в зібранні й аналізі даних щодо використання ІКТ в інклюзивній освіті в різних країнах. До участі залучились 27 країн Європи, які надали відомості щодо національних практик реалізації ІКТ-підтримки інклюзивної освіти й освіти осіб з особливими потребами .

В основу проекту було покладено п'ять основних положень:

- 1) ІКТ слід розглядати в якості ключового інструменту для забезпечення рівності освітніх можливостей;
- 2) Доступ до належних ІКТ слід розглядати як невід'ємне право особистості;
- 3) Підготовку освітніх кадрів до використання

ІКТ загального й спеціального призначення слід вважати пріоритетною; 4) Для заохочення відповідних наукових досліджень і розробок у сфері ІКТ, необхідне залучення різних зацікавлених сторін; 5) Дані досліджень, результати моніторингу і т.д. у сфері ІКТ-підтримки інклюзивної освіти слід розглядати й брати до уваги на всіх рівнях системи освітніх послуг.

Ці положення були використані для узагальнення аналітичних даних, отриманих у ході реалізації проекту. У результаті, було сформовано рекомендації, спрямовані на покращення ІКТ-підтримки інклюзивної освіти в європейських країнах, на долання «цифрової ексклюзії», зокрема:

- забезпечення фінансової підтримки (на державному, регіональному й інституційному рівні) доступності програмних і апаратних засобів, електронних освітніх ресурсів для використання в інклюзивній освіті;

- поширення навчальних програм підготовки усіх зацікавлених суб'єктів у сфері інклюзивної освіти, у т.ч. батьків, педагогів, керівників освітніх установ, ІТ-фахівців, працівників засобів мас-медіа;

- забезпечення сумісності дій навчальних закладів та урядових інститутів, узгодженість їх політики в аспекті реалізації ІКТ-підтримки інклюзивної освіти;

- формування позитивного ставлення лідерів навчальних закладів до реалізації проекту [15].

Діяльність Європейської агенції з питань особливих потреб та інклюзивної освіти доводить, що використання ІКТ в якості підтримки інклюзивної освіти, включення дітей з особливими потребами в освітній процес на рівні з іншими, має позитивний ефект. Невід'ємною умовою при цьому є запровадження нових педагогічних підходів, спрямованих на формування самостійності і впевненості дітей, їх здатності до прийняття рішень та відповідальності.

Результати досліджень і проектів міжнародних організацій, засудження сегрегації на різних урядових рівнях, ратифікація міжнародних декларацій і документів, що засвідчують рівність прав на здобуття освіти кожною без

винятку дитиною, спонукають світову спільноту до оновлення законодавчої бази, трансформації освітньої галузі у напрямі впровадження інклюзивної освіти. Кожна з європейських країн демонструє самобутній досвід упровадження ІКТ в освітню практику на всіх рівнях, у т.ч. в галузі інклюзивної дошкільної освіти.

Греція. На початку 90-х років ХХ ст. уряд країни розпочав запровадження національної стратегії щодо інтеграції ІКТ в освіту, у межах якої було реалізовано низку програм з закупівлі і забезпечення навчальних закладів комп'ютерною технікою, широкосмуговим підключенням до мережі Інтернет, створення електронних освітніх ресурсів, сервісів, порталів тощо. Для організації технічної допомоги й підготовки педагогів до використання ІКТ в професійній діяльності, було утворено спеціальні регіональні центри підтримки (KEPLINET). Значною мірою успішності цих ініціатив сприяла інвестиційна підтримка Європейського союзу. Наприклад, тільки на виконання «Програми інформаційного суспільства» (Information Society programme) у 2000-2006 рр. виділялось 20 млн. євро на рік. У результаті, ІТ-інфраструктура на всіх рівнях освіти буда значно покращена, практично всі навчальні заклади Греції, у т.ч. й дошкільні, отримали якісну комп'ютерну техніку і доступ до мережі Інтернет, а також – можливість підвищити навички їх використання в освітній діяльності [12].

Для навчання й підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів галузі дошкільної освіти, в усі університети Греції, що здійснюють підготовку вихователів, було інтегровано відповідні навчальні модулі. Окрім цього, - запроваджено низку навчальних програм національного і європейського рівнів: «Навчання вчителів у галузі ІКТ в освіті» (Teachers' Training in ICT in Education), «Підготовка вчителів до інформаційного суспільства» (Preparation of Teachers for the Information Society) та ін., проведено значну кількість наукових досліджень.

У роботі грецьких дослідників [16] обґрунтовано, що діти раннього віку демонструють більш високі когнітивні показники у результаті навчальної

діяльності з використанням ІКТ, зокрема в аспекті розвитку пам'яті, стійкості уваги, писемної і мовленнєвої грамотності, математичного мислення, мотивації до навчання, виконання поставлених завдань та ін. Значною мірою це стосується і дітей з особливими потребами, оскільки в результаті реалізації ІКТ-підтримки навчального процесу, у цих дітей спостерігається підвищення мотивації, розвитку творчості, соціальних навичок, про що свідчать дані досліджень [4; 6; 12].

Попри широкі ініціативи, грецькі науковці зауважують на недостатній систематизованості навчальних програм для педагогів дошкільної освіти, їх вузьке техніко-орієнтоване спрямування, та наголошують на необхідності їх покращення, що, в свою чергу, слугує стимулом для подальших досліджень в цій галузі.

Ірландія. Політика Департаменту освіти та навичок (The Department of Education and Skills) Ірландії спрямована на створення умов для максимального включення всіх без винятку дітей в освітній процес. З 2010 р. в країні впроваджено урядову програму «Виховання та освіта в ранньому дитинстві» (Early Childhood Care and Education), згідно з якою усім дітям з 3-х років, у т.ч. тим, хто має особливі потреби, надається доступ до безкоштовної якісної дошкільної освіти.

Під егідою департаменту з 1998 р. функціонує Національний центр технологій в освіті (The National Centre for Technology in Education), що є провідною національною організацією з технічної підтримки закладів освіти I й II рівнів (дошкільної і початкової та загальної). До знакових розробок центру відносимо такі:

✓ ImageBank (<http://www.imagebank.ie/>) – електронна бібліотека фотозображень, яку використовують для пошуку й обміну фотографіями з навчальною метою. Цей ресурс було створено спеціально для педагогів, вихованців і учнів Ірландії.

✓ I Am An Artist (<http://www.iamanartist.ie/>) – розробка для розвитку мистецьких навичок дітей молодшого віку, що представляє собою веб-сайт,

який містить короткі навчальні відеоролики, вказівки для педагогів, інтерактивні ігри з широкого кола тематик мистецького спрямування.

✓ FÍS Film Project (<http://www.fisfilmproject.ie/>) – розробка, ініційована Департаментом освіти та навичок Ірландії, представляє собою веб-сайт, сховище відео-ресурсів, спрямованих на підтримку освітнього процесу дітей молодшого віку.

✓ Webwise (<http://www.webwise.ie/>) – веб-сайт, що акумулює й поширює інформацію та електронні освітні ресурси для батьків, педагогів і дітей щодо потенційних загроз використання мережі Інтернет та шляхів їх уникнення.

Фінляндія. У країні створено гнучкі умови для надання послуг дошкільної освіти, альтернативні форми відвідування (повний чи неповний день, групові й індивідуальні заняття тощо), толерантне ставлення й прийняття дітей незалежно від расової, гендерної, мовної приналежності, особливостей розвитку та ін. Навчання дітей є інтегральним складником діяльності центрів дошкільної освіти.

На державному рівні упроваджено низку проектів, зокрема: ♦ Програма інформаційного суспільства для освіти, підготовки і досліджень 2004-2006 (Information Society Programme for Education, Training and Research) [10], спрямованої на розвиток знань і вмінь громадян інформаційного суспільства; сприяння освітнім установам у використанні ІКТ в різних видах діяльності; введення ІКТ-орієнтованих процедур в освіту, професійну підготовку і дослідження; підтримку соціальних інновацій шляхом упровадження ІКТ і т.д. ♦ Проекти з медіа-освіти, медійної грамотності, безпеки медіа-середовища; медіа-форум для дітей і молоді з метою розвитку навичок роботи в медійному веб-середовищі, обізнаності щодо шляхів уникнення негативного впливу електронного контенту та ін.

Швеція. Знаковими в контексті нашого дослідження вважаємо розробки шведського університету Certec, спрямовані на покращення навчання й комунікації дітей з особливими потребами:

✓ Проект SID – «Sensuousness, Interaction and Participation», або «Чуттєвість, взаємодія та участь» (<http://www.certec.lth.se/english/research/sid/>), розпочався у 2010 р. – передбачає створення нових можливостей для дітей з особливостями розвитку, шляхом використання спеціальних інтерактивних технологій. Середовища, створені в рамках проекту SID, спроектовані таким чином, щоб не створювати додаткові перешкоди для дітей з особливими потребами. Ці середовища – інтерактивні, вони «відповідають», «реагують» на дії вихованців. У цих специфічних середовищах передбачається розвиток нових можливостей для сприйняття, взаємодії та участі, шляхом чергування стимуляції відчуттів та релаксації, взаємодії з людьми та предметами (рис. 1). Створення умов для прояву ініціативи, самостійної діяльності, є важливим для розвитку сприйняття, моторних навичок, набуття досвіду соціальної взаємодії. Проект орієнтований на дітей віком від 6 до 16 років.

Рис. 1. Фрагменти середовища, створеного в рамках проекту SID

✓ Проект DIKO – «digital contact book», або «цифрова книга контактів», започаткований у 2010 р. – спрямований на створення платформи для ведення електронних особистих щоденників для дітей з особливими потребами та їх сімей. Орієнтований на дітей віком від 4 до 17 років. Платформа, створена в рамках проекту, подібна до електронних соціальних мереж, таких як Facebook, однак основна її відмінність полягає в особливому інтерфейсі, розрахованому на аудиторію з функціональними обмеженнями (простота, менш розгалужена структура і т.д.), а також його захищеності – від спаму, реклами, вірусних атак,

шкідливої інформації тощо. Платформа дозволяє завантажувати фото, малюнки й короткі відео, обмінюватися повідомленнями через мережу Інтернет.

✓ НІРР – «haptics in pedagogical practice», або «тактильність у педагогічній практиці» - аудіо-тактильний додаток для малювання, спрямований на розширення навчальних можливостей дітей з функціональними порушеннями зору. НІРР заснований на технології, що дозволяє «відчувати» комп'ютерні моделі за допомогою спеціального маніпулятора (ручки) «thePHANTOM». Дана розробка надає можливість дітям з функціональними порушеннями зору створювати власні цифрові зображення (рис. 2), сприяє їх взаємодії зі здоровими однолітками, дозволяє педагогам створювати доступний наочний матеріал.

Рис. 2. Приклад використання програми НІРР

Шотландія. У країні на державному рівні запроваджено програму «Curriculum for Excellence», що забезпечує підтримку інклюзивного навчання дітей і підлітків від народження до 18 років. Розроблено і впроваджено гнучкі навчальні плани для різних вікових категорій: від 0 до 5 років; від 3 до 5 років; від 5 до 14 років і т.д. Дана програма реалізується на засадах наступних дидактичних принципів: активність, проблемність навчання; підтримка холістичного підходу (для цілеспрямованого всебічного розвитку особистості); наступність у навчанні; навчання через гру.

На національному рівні впроваджено низку електронних ресурсів для використання на усіх рівнях освіти. Найбільш знаковими в контексті інклюзивного навчання вважаємо наступні:

✓Glow – перший у світі Інтранет національного рівня, створений з освітньою метою, що консолідує різноманітні освітні ресурси для дітей, учнів і педагогів. Це свого роду цифрове середовище для підтримки навчання, доступне на всій території Шотландії. Розробка фінансується за рахунок державного бюджету.

Усім користувачам Glow, зокрема педагогам і вихованцям, безкоштовно присвоюється індивідуальний обліковий запис (акаунт), що забезпечує доступ до будь-яких сервісів і ресурсів, які можна використовувати в освітньому контексті. Адміністрування може здійснюватися як на рівні навчального закладу, так і на рівні місцевого органу управління. Серед основних сервісів, що надаються, варто відзначити хмарний офісний пакет Microsoft Office 365, WordPress blogs (безкоштовний засіб для створення блогів і сайтів), Wikispaces (безкоштовний веб-хостінг, що дозволяє створювати «вікі»), Adobe Connect (засіб для проведення веб-конференцій) та ін. (рис. 3).

Рис. 3. Glow – цифрове середовище для освітян Шотландії

У Glow створено професійний навчальний хаб для підтримки суб'єктів інклюзивної освіти, що дозволяє проводити дискусії, обмінюватися матеріалами і досвідом у цій сфері, демонструвати практичні здобутки засобами веб-технологій та ін. Використання Glow сприяє забезпеченню

гнучкості й доступності освітнього процесу, відкриває широкі можливості для навчальної комунікації та співпраці у безпечному онлайн середовищі в будь-якому місці, в будь-який час, з використанням будь-яких пристроїв, підключених до мережі Інтернет.

✓ Депозитарій відеоматеріалів на iTunesU – це спеціальне сховище безкоштовних аудіо- і відеоматеріалів дидактичного спрямування, серед яких – ресурси, розроблені освітніми організаціями й університетами Великобританії, США, Шотландії. Основною цільовою аудиторією є освітяни-практики, які працюють з дітьми і підлітками віком від 3 до 18 років. iTunesU є ефективним засобом поширення результатів досліджень і практик, обміну педагогічним досвідом.

✓ Scran – благодійний навчальний онлайн депозитарій, що містить понад 360 000 графічних, відео- і аудіо-матеріалів та інших медіа-ресурсів з музеїв, галерей, архівів тощо. Усім користувачам Scran надається доступ до індивідуального сховища, де вони можуть зберігати власні тематичні альбоми й колекції ресурсів. Усі навчальні заклади Шотландії використовують Scran безкоштовно.

✓ Twig on Glow – онлайн ресурс для освітян, що містить понад 1500 навчальних відеороликів за тематикою природничо-математичного спрямування.

Іншими прикладами використання інноваційних ІКТ в освіті Шотландії є підтримка комунікації між учасниками освітнього процесу засобами електронних соціальних мереж Twitter та Facebook; широке запровадження комп'ютерних ігор дидактичного спрямування, що забезпечують підтримку так званого «game based learning» (навчання, заснованого на грі); запровадження технологій мобільного навчання та ін.

Знаковим для шотландського досвіду є піклування про Інтернет-безпеку підростаючого покоління. Зокрема, під егідою національного органу Освіта Шотландії (Education Scotland) здійснюється підтримка навчання й

просвітництва педагогів, батьків і дітей щодо різних аспектів безпечного і відповідального користування всесвітньою мережею.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, європейські країни демонструють самобутній досвід упровадження ІКТ в освітню практику на всіх рівнях, у т.ч. в галузі інклюзивної дошкільної освіти.

Як наголошено в стратегічному документі загальноєвропейського рівня (The European Union eEurope Action Plan (2000)), освіта є основою розвитку інформаційного суспільства. При цьому існує об'єктивна необхідність у покращенні зв'язків і співпраці між науковою, освітньою, промисловою галузями, заохоченні до спільної участі в транс-європейських проектах, спрямованих на вивчення потенціалу й шляхів упровадження найкращих практик використання ІКТ.

Аналіз зарубіжного досвіду в контексті використання ІКТ в інклюзивній дошкільній освіті дозволив виявити низку спільних тенденцій, характерних для європейських країн:

- Об'єднання в міжнародні організації, мережі, розвиток спільних міжнародних проектів, досліджень, спрямованих на вивчення стану й можливостей використання ІКТ в освіті дітей з особливими потребами, пошук ефективних шляхів реалізації ІКТ-підтримки інклюзивних практик.

- Закріплення стратегії інклюзії на національному законодавчому рівні.

- Упровадження інклюзивного навчання на всіх рівнях освіти – від дошкільної до освіти дорослих.

- Поширення використання ІКТ в якості засобу підтримки інклюзивної освіти.

- Підготовка й підвищення кваліфікації педагогів у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, в т.ч. в аспекті розвитку їх інформаційно-комунікаційної компетентності.

- Розроблення й поширення доступних веб-ресурсів, мультимедійних розробок для підтримки навчання дітей з особливими потребами.

Для забезпечення ефективного освітнього впливу на дітей з особливими освітніми потребами необхідне розроблення особистісно орієнтованих навчальних програм, проектування індивідуальних освітніх траєкторій. ІКТ, як засіб підтримки інклюзивної освіти, дозволяє комбінувати різні форми представлення інформації (текстової, графічної, звукової, відео, анімації і т.д.), сприяє індивідуалізації навчання шляхом надання дітям з особливими потребами доступу до дидактичних матеріалів у більш прийнятний спосіб. Для сприяння особистісному розвитку кожної дитини, освітні ініціативи в рамках інклюзивного підходу з використанням ІКТ повинні бути спрямовані на задоволення індивідуальних потреб, розкриття здібностей кожного вихованця, його повноцінне включення в освітнє й суспільне середовище.

У подальших дослідженнях доцільно розглянути особливості вітчизняного досвіду впровадження ІКТ в інклюзивну дошкільну освіту, рекомендації щодо практичної реалізації ІКТ-підтримки інклюзивного навчання дітей дошкільного віку.

Список використаної літератури

1. Запорожченко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти / Запорожченко Ю.Г. // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць. – Херсон: ХДУ, 2013. – № 15. – С. 138–145.

2. Преодоление отчуждения с помощью инклюзивных подходов в образовании: задача и концепция ее решения : Концептуальный доклад [Электронный ресурс]. – Париж : Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры, 2003. – 31 с. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001347/134785r.pdf>

3. Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество [Электронный ресурс]. – Саламанка, Испания. – 7-10 июня, 1994. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000984/098427rb.pdf>

4. Bratitsis T. Kindergarten children's motivation and collaboration being triggered via computer while creating digital stories: A case study / Bratitsis T., Kotopoulos T., Mandila K. // International Journal of Knowledge and Learning. – 8 (3-4). – 2012. – P. 239-258.

5. Dakar Framework for Action, Education for All: Meeting Our Collective Commitments [Electronic resource] / Adopted by the World Education Forum Dakar, Senegal, 26-28 April 2000. – Paris : UNESCO, 2000. – 77 p. – Access mode: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf>

6. Fesakis G. Using the internet for communicative learning activities in kindergarten: The case of the “Shapes Planet” / Fesakis G., Sofroniou C., Mavroudi E. // Early Childhood Education Journal. – 38(5). – 2011. – P. 385-392.

7. ICTs in Education for People with Special Needs : specialized training course [Electronic resource]. – Moscow : UNESCO Institute for Information Technologies in Education. – 160 p. – Access mode: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214644.pdf>

8. Information and Communication Technologies in Secondary Education : Position Paper [Electronic resource] / UNESCO. – Moscow : Unesco Institute for Information Technologies in Education, 2004. – 24 p. – Access mode: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214616.pdf>

9. Information and Communication Technology (ICT) in Special Needs Education (SNE) [Electronic resource]. – Denmark : European Agency for Development in Special Needs Education, 2001. – 39 p. – Access mode: https://www.european-agency.org/sites/default/files/information-and-communication-technology-ict-in-special-needs-education-sne_ict_sne_en.pdf

10. Information Society Programme for Education, Training and Research [Electronic resource]. – Helsinki : Helsinki University Press, 2004. – 22 p. – Access mode: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_231_opm14.pdf?lang=en

11. Learning Disabilities and Young Children: Identification and Intervention [Electronic resource] / National Joint Committee on Learning Disabilities. – Access mode: <http://www.ldonline.org/article/11511/>

12. Liua X. The Use of ICT in Preschool Education in Greece and China: A Comparative Study [Electronic resource] / Xia Liua, Eugenia I. Tokib, Jenny Pangea // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – № 112. – 2014. – P. 1167-1176. – Access mode: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814012981>

13. Recognizing the potential of ICT in early childhood education : Analytical survey [Electronic resource]. – Moscow : UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2011. – 148 p. – Access mode: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214673.pdf>

14. The European Agency for Special Needs and Inclusive Education [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.european-agency.org>

15. The Information and Communication Technology for Inclusion: Developments and Opportunities for European Countries [Electronic resource]. – Brussels : European Agency for Development in Special Needs Education, 2013. – 42 P. – Access mode: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/ICT%20for%20Inclusion-EN.pdf>

16. Toki E.I. Development of digital multimedia resources to support early intervention for young children at-risk for learning disabilities / Toki Eugenia I., Drosos Konstantinos, Simitzi Dimitra // Pedagogy – Theory & Praxis. – №5. – 2012. – P. 129-142.